

Školitelský posudek pro bakalářskou práci Lenky Brixové

Metody zjišťování dominance u hlodavců a urinální značkování samců hraboše polního (*Microtus arvalis*)

Bakalářskou práci jsem Lence Brixové zadala s úmyslem doplnit projekt, který je zaměřen na personalitu hrabošů, o nějakou charakteristiku vyjadřující sociální chování jedinců. Jako vhodné se mi zpočátku jevilo studium dominantních vztahů, nicméně – jako ostatně téměř vždy – nic nakonec nebylo tak jednoduché, jak se na první pohled zdálo.

Prvním Lenčiným úkolem bylo zpracovat literární rešerši mapující metody studia dominance se zvláštním zřetelem na hlodavce. Musím přiznat, že již v této fázi mě Lenka vyrazila dech svým nadšením, čtenářskou aktivitou a snad téměř fotografickou pamětí. V následujících dnech a týdnech mě začala zavalovat množstvím různých článků a informací, které jsem, po krátkém období snahy o vstřebávání, přestala stíhat. První náčrt rešeršní části se mi v emailové schránce objevil již snad po dvou měsících od zadání – což je u studenta, kterému do obhajob zbývá rok a půl, počín krajně neobvyklý.

Mým přáním bylo najít metodu, která by byla nenáročná na provedení a hlavně neagresivní. To proto, že zvířata byla používána i v jiných experimentech a bylo potřeba je zachovat živá a nezraněná. Slovo „nezraněná“ má v našem případě dvojí užití – totiž nejen na těle, ale i na duchu (to kvůli práci Frost a kol. 2007, která ukazuje, jak jeden prohraný souboj může ovlivnit sebevědomí a chování jedince na dlouhou dobu). Postupem času tedy vyšlo najevo, že všechny klasické metody určující dominanci jsou v našem případě nepoužitelné nebo jen těžko proveditelné a navíc s nejasným výsledkem, a že samotný termín dominance (chápaný *sensu stricto*) je pro popsání situace u hrabošů vlastně nevhodný. Práce se tedy přirozeným způsobem začala posouvat k tomu, co souvisí spíše s teritorialitou a vlastním sebehodnocením jedinců a pro co Lenka navrhla označení sociální statut.

Samotný pokus byl založen na metodě, kterou jsme zjišťovali reakci samce na pach samce cizího, a to v prostředí, které si předtím sám označoval. Výsledek – tedy počet močových značek jsme korelovaly s nejrůznějšími faktory (např. velikostí rodiny ze které jedinec pocházel, počtem bratrů, se kterými vyrůstal, tělesnou hmotností atd. – tedy faktory, které by měly ovlivňovat sociální chování zvířat). Překvapivě jediné prvky, které nakonec značkování pomohly vysvětlit, byla samotná ochota zvířete značkovat, reakce (resp. značkování) oponentního samce – vetřelce, a na třetím místě hmotnost testovaného individua. Ještě větším překvapením bylo, že korelace s hmotností byla negativní. Lenka ve své práci uvádí řadu možných vysvětlení a zdá se, že hlavní roli hraje právě personalita, neboli povaha jedince. Předpokládáme, že tento výsledek především pomůže vysvětlit závěrečná souhrnná analýza dat ze všech pokusů projektu (na každé zvíře bylo aplikováno přibližně pět různých experimentů), která by měla naznačit skutečnou povahu všech jedinců.

Abych dokreslila Lenčinu pracovitost a obrovské nadšení, chtěla bych jí zde veřejně poděkovat za její píli při výrobě pletivových přepážek, oddělujících bratry a sestry v domovských nádobách. Snažily jsme se totiž o co nejpřirozenější držení zvířat a zabránit tak nekontrolovanému incestnímu páření. Tato činnost se nikdy v žádné diplomové práci ani článku neobjeví, ale zabrala nám téměř nejvíc času a nervů, a proto ji chci vyzvednout alespoň zde, při obhajobách. Bez Lenčiny ochoty stále běhat do kutilských supermarketů a vláčet přes celé město různé, mnohdy i několikametrové komponenty, by naše práce byla

mnohem obtížnější. A s jakým entusiasmem pracovala na této přípravné fázi, tak samozřejmě pokračovala i na vlastním pokusu a i dalších pracích s laboratorním chovem zvířat spojených.

Abych zde Lenku pouze jenom nevychvalovala, musím uvést i jednu připomínku nebo spíše doporučení. Ne vždy se dá všechno vyčíst z literatury, ne všechno lze naplánovat a připravit do nejmenších detailů. Právě ve chvíli, kdy už si člověk myslí, že ho nic nemůže překvapit, zvířata jej naprosto suverénně vyvedou z omylu. Některé věci je prostě třeba nejdříve vyzkoušet a přizpůsobit svým potřebám, takže Lenko, neboj se v budoucnu experimentovat (v obojím slova smyslu), neboj se být trochu víc flexibilní a neboj se hledat nové cesty. Vždyť právě o tom by věda měla být.

S prací Lenky Brixové jsem velice spokojena a navrhuji ji ohodnotit stupněm výborně.

Petra Lantová

